

# Пульс НАМН України: підсумки року та плани на майбутнє, поповнення лав елітарного легіону та активізація молодшої зміни



31 травня 2017 р. у Києві на базі ДУ «Інститут отоларингології імені професора О.С. Коломійченка Національної академії медичних наук (НАМН) України» відбулася чергова сесія загальних зборів НАМН України, присвячена виборам на вакантні місця дійсних членів (академіків) і членів-кореспондентів НАМН України, підбиттю підсумків діяльності академії протягом 2016 р., а також окресленню планів розвитку української медичної науки на найближчу перспективу. Головував на зборах та виступив з програмною доповіддю «Про результати діяльності НАМН України у 2016 р. і перспективи розвитку наукових досліджень» академік Віталій Цимбалюк, президент НАМН України, заслужений діяч науки і техніки України, двічі лауреат Державної премії в галузі науки і техніки, повний кавалер ордена «За заслуги». За ним слово тримали віце-президенти НАМН України — академік Дмитро Заболотний, академік Володимир Коваленко, академік Микола Тронько: їх виступи були присвячені підсумкам роботи

клінічного і теоретичного відділень НАМН України, здобуткам та проблемам вітчизняної медичної науки і практики. Також у зборах взяли участь академіки та члени-кореспонденти НАМН України (їх зібралось 83 особи, що з надлишком забезпечило кворум засідання для електоральних цілей), директори державних установ НАМН України, представники Національної (віце-президент Національної академії наук (НАН) України академік В'ячеслав Кошечко) та галузевих академії наук, а також народні депутати України (академік Олександр Біловол, Валерій Дубіль, Костянтин Іщейкін, Оксана Корчинська), інші почесні гості, представники фахової громадськості та засобів масової інформації.

## Назустріч 25-річчю НАМН України



Як зазначив академік **Віталій Цимбалюк**, 2016 р. був першим роком діяльності нової команди НАМН України, свого роду «випробувальним терміном» — відповідно, аналіз цього річного відрізка часу може об'єктивно свідчити про ефективність її діяльності, вірність обраних підходів, стратегій та пріоритетів. Однак роботу засідання головує розпочав з віддання шани тим членам академії, які пішли з життя протягом цього періоду. Хвилиною мовчання присутні вшанували світлу пам'ять людей, які — кожен у своїй царині — зробили вагомий внесок в розвиток української медичної науки. Серед них: академіки НАМН України — **Георгій Вікторович Дзяк** (24 листопада 2016), **Андрій Семенович Єфімов** (19 січня 2017), **Юрій Ілліч Кундієв**, віце-президент НАМН України (17 січня 2017), **Леонід Георгійович Розенфельд** (11 червня 2016); члени-кореспонденти НАМН України — **Михайло Францович Зінковський** (25 лютого 2017), **Михайло Васильович Лобода** (30 червня 2016), **Сергій Андрійович Ромоданов** (23 червня 2016), **Галина Костянтинівна Степанківська** (12 березня 2017), **Катерина Федорівна Чернушенко** (18 липня 2016); іноземний член НАМН України — **Шигенобу Нагатакі** (12 листопада 2016).

\*\*\*

У 2016 р. НАМН України зосередила зусилля на виконанні таких пріоритетних завдань:

- визначення пріоритетних напрямів розвитку медичної науки;
- здійснення фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі медицини;
- створення конкурентоспроможного наукового продукту та розроблення інноваційних технологій;
- впровадження наукових досліджень у практичну діяльність закладів охорони здоров'я;
- надання високоспеціалізованої медичної допомоги населенню України;
- підготовка кадрового наукового потенціалу.

Серед найбільш значущих для НАМН України подій 2016 р. її керівництво виокремив:

- прийняття Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»;
- обрання нового складу Президії та нового президента НАМН України (15 січня 2016 р.);
- нова редакція Статуту НАМН України (розроблено на виконання Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»; прийнято на загальних зборах НАМН України (5 квітня) та схвалено Міністерством юстиції України (27 липня);
- рішенням загальних зборів НАМН України створено два відділення — клінічної медицини, теоретичної та профілактичної медицини (грудень);
- обрання академіків-секретарів та бюро відділень;
- розробка і затвердження нової редакції статутів установ НАМН України відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»;
- затвердження нової редакції положення про Раду молодих вчених НАМН України відповідно до статті 24 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (Постанова Президії НАМН України від 28 квітня 2016 р. № 7/9) та винесення рішення про проведення її зборів 9 червня 2017 р. (докладніше щодо перебігу зборів Ради молодих вчених НАМН України див. нижче. — Прим. авт.).

У сучасних умовах альфою та омегою практично будь-якого формату людської діяльності є документообіг, — а тим більше в царині охорони здоров'я та в медичній науці, де здоровий бюрократизм (або досконала практика документообігу) є невід'ємною часткою до всіх трьох складових (ретельності, обачливості та дисципліни) запропонованого нами раніше терміна (методу) КЛІНІЧНОГО ПЕДАНТИЗМУ. У цьому ракурсі академік В. Цимбалюк поінформував щодо нормативно-правових актів, якими керувалася НАМН України у своїй діяльності протягом минулого року (табл. 1).

Академія традиційно тримає руку на пульсі розробки галузевої нормативно-правової бази; протягом року представники НАМН України брали участь у роботі: Парламентських слухань (12), засідань комітетів Верховної Ради України питань охорони здоров'я (13), освіти і науки (5), бюджету (3). Співробітники та члени НАМН України задіяні в роботі Комітету з Державних премій України

**Таблиця 1.** Нормативно-правові акти, якими керувалася НАМН України у 2016 р.

Вид документа	Кількість
Закони України	4
Укази Президента України	7
Постанови та розпорядження Верховної Ради України	6
Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України	21
Доручення Верховної Ради України та її комітетів	74
Доручення Кабінету Міністрів України	242
Звернення народних депутатів України	24
Накази апарату Президії НАМН України з основної діяльності	103
Розпорядження апарату Президії НАМН України	8
Кадрові накази апарату Президії НАМН України	140
Кадрові накази підвідомчих установ НАМН України	2696
Одиниці листування з підвідомчими установами НАМН України	1177
Одиниці листування з міністерствами, відомствами, організаціями тощо	1419
Звернення громадян	338
• з них скарг	50
• подяк*	13

\*Коментуючи наведені показники, керівник НАМН України закликав її членів, насамперед директорів академічних установ, докласти усіх зусиль, щоб пропорція між скаргами та подяками якнайшвидше набула зворотної конфігурації (Прим. авт.).

в галузі науки і техніки. Президент НАМН України входить до складу і бере активну участь у роботі Ради президентів Академії наук України при НАН України (колегіального органу, що об'єднує президентів НАН України й національних галузевих академії наук України — з метою координації наукової діяльності, згідно зі статтею 17 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»).

У рамках організаційної роботи Президії НАМН України проведено 15 її засідань у повному складі та 26 засідань її Бюро; на них розглянуто 164 питання і прийнято стільки ж постанов. Загальні збори НАМН України проводилися двічі: 5–7 квітня та 7 грудня 2016 р. Зокрема, Президією НАМН України прийняте рішення про створення центру інтенсивної терапії критично хворих на базі ДУ «Інститут нефрології НАМН України» та ДУ «Національний інститут серцево-судинної хірургії імені М.М. Амосова НАМН України», про перейменування ДУ «Інститут стоматології НАМН України» на «Інститут стоматології та щелепно-лицьової хірургії НАМН України», а також порушено питання щодо присвоєння ДУ «Інститут медицини праці НАМН України» імені його очільника упродовж майже півсторіччя, віце-президента НАМН України академіка Ю.І. Кундієва. Протягом 2016 р. колективами восьми наукових установ НАМН України обрано чи перебрано своїх керівників. За цей час запроваджено дві відзнаки НАМН України: «Знак пошани НАМН України» та «Орден Преподобного Агаліта Цілителя Печерського» — їх вручають за вагомих особистих внесоків у розвиток медичної науки, багаторічну сумлінну працю та високий професіоналізм.

## НАУКА

Конгруентно іншим галузям, НАМН України здійснює дослідження у двох ключових секторах — фундаментальному та при-

кладному. **Фундаментальні** дослідження проводяться за наступними напрямками:

- розкриття нових механізмів розвитку основних захворювань людини;
  - створення нових лікарських препаратів із використанням сучасних технологій транспорту до ушкоджених клітин;
  - вирішення актуальних завдань лікування і профілактики інфекційних захворювань людини;
  - використання нових результатів у галузі генетики для розробки нових методів діагностики і лікування спадкових захворювань людини;
  - розробка нових методів діагностики, лікування і профілактики найбільш поширених захворювань людини.
- Натомість, **прикладні** розробки здійснюються за напрямками:
- розробка нових хірургічних підходів при оперативних втручаннях на судинах серця та мозку;
  - розробка нових методів хірургічного лікування постраждалих під час бойових дій;
  - удосконалення ендоваскулярних та ендоскопічних технологій;
  - розробка нових технологій профілактики та лікування вірусних інфекцій;
  - вивчення особливостей патоморфозу туберкульозу в сучасних умовах та розробка нових методів його лікування;
  - розробка методів діагностики та профілактики вроджених вад розвитку;
  - створення нових лікарських препаратів;
  - розробка нових технологій введення в організм ліків;
  - розробка заходів протидії епідемії алкохолізму та наркоманії.

При виконанні наукових досліджень тривала підготовка наукових кадрів вищої кваліфікації: в докторантурі навчалися 7 осіб, в аспірантурі — 320, клінічній ординатурі — 78; захищено 21 докторську і 88 кандидатських дисертацій. На базі наукових установ діють 27 спеціалізованих вчених рад за 40 спеціальностями. Протягом 2016 р. кількість лікарів, які за рік підвищили кваліфікацію на базі академічних інститутів та в рамках виїзних семінарах, склала 43 624 фахівці. Водночас науковцями НАМН України:

- видано: монографій, підручників, посібників, довідників тощо — 434; опубліковано наукових робіт: у фахових журналах, збірках наукових праць — 5007, у тому числі в закордонних — 1221;
- зроблено доповідей — 4590, у тому числі на міжнародному рівні — 1093;
- впроваджено наукових пропозицій (нововведень), у тому числі поданих до інформаційного бюлетеня, — 645;
- отримано актів впровадження — 1181;
- прочитано лекцій для лікарів, середнього медперсоналу та населення — 4522;
- надано матеріалів науково-дослідної роботи, що були використані в підготовці постанов Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, наказів Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) України тощо — 348.





\*\*\*

Основні результати наукових досліджень вчених академії у 2016 р. стосувалися найбільш актуальних напрямів та проблем сучасної медичної науки і практики охорони здоров'я. Так, зокрема, у царині запобігання, діагностики та лікування захворювань **серцево-судинної** системи: дослідженнями визначено вплив прозапальних і метаболічних факторів ризику на атерогенез та розвиток серцево-судинних захворювань; визначені молекулярно-генетичні особливості, пов'язані з перебігом тяжкої серцево-судинної патології та розвитку аритмії; визначені клінічні, ангіографічні та морфологічні критерії ефективності первинного коронарного перкутанного втручання у пацієнтів із гострим коронарним синдромом за даними віддаленого спостереження; досліджено закономірності патогенетичних механізмів розвитку дилатаційної кардіоміопатії; вдосконалено та впроваджено нові методи хірургічного лікування аневризми дуги аорти, доведено їх високу ефективність; сформовано окремих напрямків медицини — «акушерська кардіологія».

У рамках удосконалення **хірургічних** підходів (а також створення пристроїв, що суттєво поліпшують умови для проведення оперативних втручань): розроблено і впроваджено методики лапароскопічних втручань при доброякісних та злоякісних захворюваннях стравоходу; розроблено методики симультанних оперативних втручань при патології серця та захворюваннях органів черевної порожнини; розроблено нові методи хірургічного та комбінованого лікування пухлин головного мозку, вивчення їх молекулярно-генетичних особливостей; вивчені механізми та ефективність дії ембріональної нервової тканини, нейтральних стовбурових клітин в експерименті та при їх трансплантації хворим з різною патологією центральної нервової системи; експериментально встановлені особливості впливу трансплантації різних аlogenних тканин на перебіг синдрому спастичності та динаміку регенерації спинного мозку; розроблені нові методи оперативних втручань за ускладнених пухлин та зових органів та вперше в Україні втілені в лікувальний процес нові види операцій зі збереженням сечового міхура і сечоводів.

На шляху розв'язання клінічних та фундаментальних медико-біологічних проблем захворювань **ендокринної системи**: з'ясовано основні етапи пострецепторного перенесення сигналів регуляторів адренкортикальної функції в корі надниркових залоз; удосконалено існуючі й розроблено нові методики передопераційної діагностики тиреоїдних новоутворень і довгострокового післяопераційного клінічного нагляду хворих на рак щитоподібної залози; впроваджено спосіб визначення стадій доклінічного розвитку цукрового діабету 1-го типу та їх тривалості у дітей та підлітків з обтяженою спадковістю.

Велика увага приділяється покращенню стану **здоров'я жінок і дітей**: вперше в Україні виконані широкомасштабні, довготривалі епідеміологічні дослідження, що дозволили встановити основні медико-біологічні та соціальні фактори несприятливого впливу на здоров'я вагітної та дитини від народження до 18 років; неонатальними хірургами вперше розроблена та впроваджена етапна система надання хірургічної допомоги немовлятам з вадами розвитку з перших хвилин їх життя, що дозволило знизити післяопераційну летальність у 6–8 разів при різних вадах; здійснювалося розроблення ранньої діагностики та прогнозування перебігу найпоширеніших хронічних неінфекційних захворювань на підставі комплексного вивчення змін метаболічних показників, вікових та гендерних особливостей.

У загальному контексті **інфекційної проблематики**: вперше в Україні проведено філогенетичний аналіз вірусів грипу людей та визначено їх штамове різноманіття на молекулярному рівні; запропоновано молекулярні основи конструювання профілактичних та лікувальних антивірусних препаратів; одержано ліпосомальні форми антибактеріальних засобів, бактеріофагів та антимікотиків на основі природних ліпідів та їх сумішей; вперше в Україні надано комплексну молекулярно-генетичну характеристику популяції ВІЛ, що циркулює на сучасному етапі епідемії ВІЛ/СНІДу. А стосовно боротьби з **туберкульозом** розроблено: прогноз захворюваності та смертності від туберкульозу в Україні до 2025 р.; технологію ступінчастої протитуберкульозної терапії хворих на мультирезистентний туберкульоз легень.

Свіжі наукові та клінічні розроблення в галузі **ортопедії та травматології**: розроблені нові методики хірургічного лікування спондилостезу з використанням керамічних імплантатів; розроблена та запатентована вітчизняна уніфікована система ендопротезів для заміщення кістково-суглобових дефектів; напрацьована і стандартизована технологія отримання та застосування клітинних препаратів для підвищення ефективності хірургічного лікування пацієнтів із грижами міжхребцевих дисків.

У напрямку **неврології** вдосконалено критерії діагностики й терапії посттравматичних стресових розладів та розладів адаптації; здійснено моніторинги неврологічних, психічних, наркологічних (алкоголізм, наркоманія) захворювань; вивчено поширеність, захворюваність, основні фактори ризику та смертність від мозкового інсульту в Україні; розроблено нові лікувальні-профілактичні заходи запобігання інсульту. У галузі **офтальмології** розроблено нові хірургічні технології: кератопластика епітеліальних дефектів, способи трансплантації лімба та амніотичної оболонки, спосіб кон'юнктивопластики рогівки, що дозволяють зберегти зір хворих. У сфері **гематології** створено оригінальний апарат на основі світлодіодів для ультрафіолетового опромінення лейкоцитарної маси при фотофорезі; створено та запропоновано нові препарати для інфузійної терапії, які належать до групи складних багатокомпонентних колоїдно-гіперосмолярних розчинів і аналоги яких в Україні поки що не виготовляються і не застосовуються.

Щодо стану **довкілля** в країні, порушення **санітарно-гігієнічних норм**, зростання **професійних захворювань**, скорочення **тривалості життя** населення України — особлива увага приділялася розвитку досліджень у галузі розбудови громадського здоров'я в Україні: розроблено спосіб прогнозування захворюваності населення на рак щитоподібної залози залежно від забруднення повітря канцерогенними сполуками; впроваджено оцінку ризику для здоров'я населення в практику системи регулювання викидами промислових підприємств на національному рівні та систем територіального самоуправління міст; розроблено гігієнічний норматив вмісту нафтопродуктів у ґрунтах сільськогосподарського призначення і територій населених пунктів різного функціонального використання; встановлені закономірності поширення в організмі та особливості цитотоксичної дії наночастинок свинцю та заліза залежно від їх розміру і площі питомої поверхні.

У рамках ліквідації **медико-біологічних наслідків аварій на ЧАЕС** здійснювалася реконструкція і відновлення реєстрів індивідуальних доз іонізуючого опромінення у різних контингентів постраждалих внаслідок аварії на ЧАЕС; вивчалася епідеміологія непухлинної патології та злоякісних новоутворень серед різних контингентів постраждалих внаслідок аварії на ЧАЕС; здійснювалася радіаційно-дозиметричний супровід робіт на об'єкті «Куриття»; з'ясувалися молекулярно-біологічні та генетичні основи, механізми розвитку, особливості клінічного перебігу, діагностики, профілактики і лікування захворювань під впливом малих доз іонізуючої радіації.

\*\*\*

Результати наукової діяльності НАМН України висвітлюються на з'їздах, конгресах, симпозіумах та науково-практичних конференціях: за 2016 р. академічними установами їх проведено 3; 6; 11 і 147 відповідно. В роботі наукових заходів брали участь близько 45 тис. фахівців з наукових установ НАМН України та МОЗ України, вищих навчальних закладів МОЗ України, закладів охорони здоров'я різних форм власності, професійних асоціацій тощо. Тематика наукових заходів присвячена новим медичним стратегіям діагностики, профілактики та лікування; висвітленню вітчизняних інноваційних розроблень та можливостей використання міжнародного досвіду; зокрема, розглядалися питання надання спеціалізованої допомоги хворим із вогнепальними пораненнями під час АТО в Україні, відновлювальної нейрохірургії при бойових ураженнях нервової системи. До участі запрошувалися провідні вітчизняні вчені та фахівці світового рівня з країн СНД, Європейського Союзу, США тощо. Програми заходів передбачали проведення шкіл-семінірів, майстер-класів, виставок медичного обладнання, розповсюдження інформаційних матеріалів. Крім того:

- підготовлено та узагальнено звіт про виконання наукових частин державних цільових програм;
- проведено збір матеріалів для конкурсу на кращу науково-дослідну роботу серед установ НАМН України;
- підготовлено зведений план науково-дослідних робіт, що виконуються установами НАМН України;
- підготовлено матеріали про винахідницьку та патентно-ліцензійну роботу в установах НАМН України;
- підготовлено матеріали для Міністерства освіти та науки України про результати науково-дослідної роботи та до Міністерства економіки України щодо видатків Державного бюджету на фінансування наукової та науково-технічної діяльності;
- узагальнено звіти про наукову діяльність членів НАМН України;
- підготовлено та проведено засідання наукових рад при Президії НАМН України зі звітуванням керівників установ щодо діяльності у 2016 р.;
- проведено збір документів для організації конкурсу на отримання стипендії Кабінету Міністрів України для молодих вчених.

## НАУКОВО-ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ

Перший академічний журнал — «Аннали Мечниківського Інституту» (засновник ДУ «Інститут мікробіології та імунології імені І.І. Мечникова НАМН України») почав виходити далекого 1905 р. Нині ж НАМН України має 46 друкованих видань, засновниками або співзасновниками яких є Президія НАМН України (2 журнали) та 31 академічна наукова установа. Академічні періодичні видання індексуються в PUBMED/MEDLINE, SCOPUS, Ulrich's Periodicals Directory, INIS, Science Index (PIHC), Google Scholar, Academic Resource Index (Research Bible), «Україніка наукова», науковій електронній бібліотеці «КиберЛенінка», Directory of Open Access Journals (DOAJ), EBSCO, IC Journals Master List, WORLDCAT, Oalib Journal, Academic Journals Database, MEDJOL-database, National Library of Ukraine named by Vernadsky, PLOS ONE тощо.

Загальновідомо: обличчя науки — це публікації. Їх якість. Доказовість. Знання на міжнародній арені. Рівень цитованості зарубіжними авторами. Цим аспектам доповідач присвятив окрему частину виступу. Розглянувши дані Web of Science (WoS) — міжнародної пошукової платформи, що об'єднує реферативні бази даних публікацій у наукових журналах і патентів, у тому числі бази, що враховують взаємне цитування публікацій (розробляється і надається компанією «Thomson Reuters» та споряджена вбудованими можливостями пошуку, аналізу та управління бібліографічною інформацією), — він зазначив, що з-поміж пострадянських держав Україна є беззаперечним лідером за цитованістю (результативністю) досліджень у галузі медицини (табл. 2); співробітництво (співавторство) українських вчених-медиків із міжнародними колегами є активним та плідним — водночас, залежно від вибору держави-партнера, ступінь цитування цих робіт суттєво різниться, аж до зворотної кореляції з кількістю спільних публікацій (табл. 3).

**Таблиця 2.** Цитованість (результативність) досліджень з медицини (WoS, 2016)

Країна	Цитованість
Україна	2,01
Росія	1,18
Казахстан	0,78
Білорусь	0,65

**Таблиця 3.** Кількість статей з медичних наук, опублікованих вченими різних країн у провідних світових наукових журналах у співавторстві з українськими колегами; нормалізована середня цитованість публікацій, зроблених у співавторстві з ученими тієї чи іншої країни (WoS, 2016)

Країна	Кількість статей	Цитованість
США	152	8,51
Росія	104	8,61
Німеччина	89	11,75
Великобританія	73	11,44
Польща	67	4,87
Японія	44	17,70
Австрія	43	22,08
Іспанія	41	19,68
Італія	40	22,45

Не менш серйозну увагу академік В. Цимбалюк присвятив питанням охорони інтелектуальної власності та створення технологій: «Створення і трансфер нових способів, методів і технологій діагностики, лікування та профілактики найпоширеніших захворювань людини (у тому числі нових лікарських засобів, медичної техніки та виробів медичного призначення) є однією з найважливіших складових діяльності НАМН України щодо реалізації інноваційної політики держави в галузі охорони здоров'я. Виконання 87% науково-дослідних робіт завершилося створенням розроблень, які є об'єктами інтелектуальної власності; у 2016 р. академічні наукові установи мали права на 1338 об'єктів інтелектуальної власності. Зокрема, за роботу «Інноваційний підхід з організації та надання медичної допомоги у гібридній війні», згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06.04.2016 р. № 278-р, присуджено премію Кабінету Міністрів України «За розроблення і впровадження інноваційних технологій».

## МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Наукові установи академії працюють, маючи на меті інтеграцію НАМН України до європейського наукового простору (European Research Area — ERA), шляхом широкого залучення науковців НАМН до грантової програми європейської комісії «Горизонт-2020» — досягнення відповідності стандартів Європейського Союзу щодо виконання науково-дослідних робіт. На сьогодні зареєстровані та отримали персональний ідентифікаційний код (PIC) у програмі «Горизонт-2020» шість установ НАМН України:

- ДУ «Національний інститут терапії імені Л.Т. Малої НАМН України»;
- ДУ «Інститут нейрохірургії імені А.П. Ромоданова НАМН України»;
- ДУ «Інститут ендокринології та обміну речовин імені В.П. Комісаренка НАМН України»;
- ДУ «Інститут неврології, психіатрії та наркології НАМН України»;
- ДУ «Інститут урології НАМН України»;
- ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії імені В.П. Філатова НАМН України».

На конкурс «Горизонт-2020» подано для розгляду два наукові проекти:

- ДУ «Інститут ендокринології та обміну речовин імені В.П. Комісаренка»;
- ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії імені В.П. Філатова НАМН України».

Академію внесено до електронної бази даних (реєстру) Національних інститутів здоров'я (США), НАТО та міжнародного центру наукових організацій. Науковці академії за ці роки співпрацювали з ученими багатьох країн — Франції, Японії, Німеччини, Бельгії, Швейцарії, США та ін. Підписано угоди про співпрацю з науковцями Японії, Китаю, Південної Кореї, Німеччини, Узбекистану тощо. 517 науковців академії є членами понад 100 міжнародних наукових товариств, медичних професійних асоціацій, закордонних академій, радниками або експертами таких організацій, як Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ) тощо. Вченими академічних установ зроблено понад 150 доповідей із зарубіжних трибун (зокрема 9 молодими вченими віком до 35 років); в обмінні фахівцями, віїздах на навчання та стажування, зокрема для навчання в аспірантурі, взяли участь 63 вчених НАМН України (у тому числі 22 віком до 35 років). Протягом лише 2016 р. науковцями установ НАМН України опубліковано 440 повноформатних статей (18 з них молодими вченими віком до 35 років) та 612 тез у профільних закордонних виданнях.

Водночас НАМН України нараховує в своїх лавах 29 відомих зарубіжних вчених. Протягом року академічні установи прийняли 263 іноземних вчених, які зробили 136 доповідей та прочитали 50 лекцій для українських фахівців; 24 іноземних учених взяли участь у робочих нарадах в установах академії, 25 — при виконанні спільних наукових робіт.

Науковими установами НАМН України налагоджувалися та реалізувалися довгострокові угоди (1–2 роки) про співробітництво в галузі медицини: таких угод підписано загалом 102 (з них 16 — із профільними установами держав СНД, 86 — країн далекого зарубіжжя); отримано 25 грантів (з них 7 — молодими вченими віком до 35 років); продовжується здійснення багатьох спільних наукових тем, проектів та розроблень з іноземними



партнерами. Відбулася низка офіційних зустрічей керівництва НАМН України з Надзвичайними та Повноважними Послами Австрії, Куби, Кувейту, Німеччини, Узбекистану; відповідальними співробітниками економічних відділів посольств Угорщини, Румунії, Малайзії; представниками наукових та ділових кіл Японії (біотехнологічної компанії «Adme Tech Co., LTD» і консалтингової — «Join Japan») та КНР («Wealth Index (Beijing) Fund Management Co., LTD»). Співробітниками академії здійснювалася комунікація з відділами науково-технічного співробітництва ряду посольств в Україні (Австрії, Німеччини, Франції, США, Японії, Ірану) з метою інформування науковців установ НАМН України про можливості здобуття стипендій, грантів тощо.

Зарубіжні нагороди одержали:

- член-кореспондент (відтепер академік) НАМН України Д.А. Бази́ка, генеральний директор Національного наукового центру радіаційної медицини НАМН України — 11-та Нагасакська премія миру імені доктора Такасі Нагаї;
- доктор медичних наук І.С. Дягіль, співробітниця того ж центру — відзнака Європейської лейкемічної мережі (ELNET) за внесок в інтеграцію європейських досліджень проблем хронічного мієлолейкозу;
- член-кореспондент (відтепер академік) НАМН України В.В. Лазоришинець, директор ДУ «Національний інститут серцево-судинної хірургії імені М.М. Амосова НАМН України» — Почесний орден Французької асоціації Європейської організації охорони здоров'я;
- член-кореспондент НАМН України М.І. Лісяний, доктор медичних наук І.В. Степаненко, співробітники ДУ «Інститут нейрохірургії імені А.П. Ромоданова НАМН України» — дипломи ООН «За вагомий особистий внесок у виконання міжнародних чорнобильських програм» за підписом генерального секретаря ООН Пан Гі Муна;
- кандидат медичних наук Н.І. Храменко, співробітниця ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії імені В.П. Філатова НАМН України» — диплом за кращу стендову доповідь у рамках проведення 114-го Конгресу Німецького офтальмологічного товариства тощо.

Не залишаються непоміченими заслуги науковців-медиків і на Батьківщині. «Врожай» державних нагород, присуджених за період 01.01.2016–23.05.2017 рр. згідно з Указами Президента України, нараховує загальну кількість 27 позицій: два Ордени Князя Ярослава Мудрого (IV та V ступеня), Орден Княгині Ольги III ступеня, п'ять орденів «За заслуги» різних ступенів, почесні звання (заслужений лікар України — 13, заслужений діяч науки і техніки України — 3, заслужений працівник охорони здоров'я України — 3). За той же період отримано 404 відзнаки інших щаблів: 3 почесні грамоти і 3 грамоти Верховної Ради України, 1 почесна грамота Кабінету Міністрів України, 321 почесна грамота Президії НАМН України, 36 «Знаків пошани НАМН України», 40 подяк НАМН України.

## МЕДИЦИНА АТО

На виконання постанови Президії НАМН України від 12.02.2015 р. №2/2 створено відділ з мобілізації та організації надання медичної допомоги постраждалим в зоні АТО, який у 2016 р. реорганізовано в сектор організації надання медичної допомоги постраждалим із зони АТО Лікувально-організаційного управління. Основні завдання сектору:

- організація надання високоспеціалізованої медичної допомоги військовослужбовцям і громадянам України, які постраждали в зоні проведення АТО, у тому числі під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, які виникли під час проведення АТО;
- здійснення контролю за процесом створення наукових робіт, методичних рекомендацій, інформаційних листів, друкарських наукових робіт, які мають відношення до надання високоспеціалізованої медичної допомоги постраждалим у зоні проведення АТО з їхнім подальшим впровадженням у практику охорони здоров'я;
- координація взаємодії та поєднання зусиль фахівців наукових установ НАМН України з медичними службами інших структур та відомств для ефективного і своєчасного надання високоспеціалізованої медичної допомоги постраждалим у зоні проведення АТО.

У закладах НАМН України з початку 2016 р. проконсультовано 29 000 та госпіталізовано 9595 мешканців Донецької та Луганської областей (загалом — 38 595 осіб). У клініках наукових установ НАМН надана медична допомога 5495 бійцям із зони АТО, з них проліковано та проконсультовано 3850 учасників АТО, 1645 — госпіталізовано. У військових шпиталях Міністерства оборони України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби тощо проконсультовано 1161 військовослужбовця. У клініках академічних наукових установ заброньовано 550 ліжок із власного фонду для надання високоспеціалізованої медичної допомоги постраждалим із зони АТО; працюють два профільних відділення бойової травми та два центри: психологічного та медико-соціальної реабілітації.

В академії заплановано та впроваджуються науково-дослідні роботи (термін виконання 2016–2018 рр.), які виконуються з урахуванням впливу наслідків бойових дій на Сході України для здоров'я населення. У цьому беруть участь:

- ДУ «Інститут епідеміології та інфекційних хвороб імені Л.В. Громашевського НАМН України»;
- ДУ «Інститут загальної та невідкладної хірургії імені В.Т. Зайцева НАМН України»;
- ДУ «Інститут медицини праці НАМН України»;
- ДУ «Інститут неврології, психіатрії та наркології НАМН України»;
- ДУ «Інститут нейрохірургії імені А.П. Ромоданова НАМН України»;
- ДУ «Інститут патології хребта та суглобів імені М.І. Ситенка НАМН України»;
- ДУ «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України»;
- ДУ «Інститут ендокринології та обміну речовин імені В.П. Комісаренка НАМН України»;
- ДУ «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії НАМН України»;
- ДУ «Інститут травматології та ортопедії НАМН України».

Здобутки та проблеми української медицини в контексті медичних наслідків бойових дій було плідно обговорено в рамках роботи масштабної Всеукраїнської міжвідомчої науково-практичної конференції «Медичне забезпечення антитерористичної операції: науково-організаційні та медико-соціальні аспекти», організованої НАМН України спільно з Комітетом з питань охорони здоров'я Верховної Ради України, Міністерством оборони України, МОЗ України та проведеної 4–15 червня 2016 р. на базі Національного військово-медичного клінічного центру «Головний військовий клінічний госпіталь» Міністерства оборони України.

На регулярну основу поставлено практику офіційних відряджень до зони АТО президента НАМН України академіка В. Цимбалюка, інших працівників різних щаблів — від академіків та директорів установ до рядових наукових співробітників, лікарів, середнього медичного персоналу.

## ЛІКУВАЛЬНО-ОРГАНІЗАЦІЙНА ТА МЕТОДОЛОГІЧНА РОБОТА

28 із 36 установ НАМН України мають клініки, причому 83,2% пролікованих хворих віднесено до найвищих III–V категорій складності (табл. 4, 5).

**Таблиця 4.** Показники лікувально-організаційної роботи НАМН України в динаміці

Показник	Рік		
	1993	2000	2016
Загальний ліжковий фонд (ліжок)	3825	5000	7168
Планова потужність поліклінічних відділень (відвідувань на добу)	2119	3277	5599
Прийнято пацієнтів у поліклінічних відділеннях	262 000	315 560	628 113
Проліковано хворих у стаціонарних відділеннях	62 500	73 296	149 929
Виконано оперативних втручань	29 454	34 473	83 301

**Таблиця 5.** Розподіл за категоріями складності пацієнтів, пролікованих в установах НАМН України, 2016 р.

Категорія	Частка, %
I	8,1
II	8,7
III	25,0
IV	32,0
V	26,2



Контекст лікувально-діагностичної та організаційно-методичної діяльності установ НАМН України деталізовано охопив в окремій доповіді **Дмитро Заболотний**, академік НАМН України, віце-президент НАМН України, директор ДУ «Національний інститут отоларингології імені професора О.С. Коломійченка НАМН України». Він нагадав, що НАМН України має потужну матеріально-технічну базу: до її складу входять 36 наукових установ у п'яти регіонах України, 28 з них мають клініки, оснащені високотехнологічним сучасним діагностичним та лікувальним обладнанням.

Нині сукупний штат академічних установ налічує 16 544 працівників, з них — 3894 наукових співробітники, з них — 619 докторів наук і 1592 кандидатів наук. Окрім фахівців, у клініках академічних наукових установ у 2016 р. працювали 2312 лікарів: з вищою кваліфікаційною категорією — 56,8%, першою — 10,4%, другою — 9,3%, лікарів з науковим ступенем — 12,3%. Згідно із графіком, спільно затвердженням МОЗ України та НАМН України, провідні фахівці академічних установ здійснювали виїзди по Україні з метою надання консультативної медичної допомоги населенню країни. У клініках та лабораторіях наукових установ НАМН України протягом 2016 р. запроваджено 822 нові методи: лікування — 441, діагностики — 288, профілактики — 93. Ліжковий фонд клінік НАМН України у 2016 р. становив 7168 ліжок, в тому числі 1055 — для дітей, з них 65 — для новонароджених.

- **Робота поліклінічних відділень.** Загальна планова потужність поліклінік становила 5599 відвідувань на добу. У трьох установах (ДУ «Інститут гематології та трансфузіології НАМН України», ДУ «Інститут спадкової патології НАМН України» та ДУ «Інститут ядерної медицини та променевої діагностики НАМН України») працювали лише поліклінічні відділення; у 9 — функціонували денні стаціонари із загальною кількістю 129 ліжок; 6 академічних наукових установ мали клінічні бази в місцевих закладах охорони здоров'я. Загалом за 2016 р. у поліклінічних відділеннях наукових установ НАМН України проконсультовано 628 113 пацієнтів.
- **Робота стаціонарних відділень.** У стаціонарних відділеннях установ системи НАМН України проліковано 149 547 пацієнтів, з них: дітей — 23 612, мешканців сільської місцевості — 29 634, учасників Другої світової війни та бойових конфліктів — 716, учасників АТО — 1645, постраждалих від аварії на ЧАЕС — 7322; «тематичні» хворі становили 81,8%; санітарною авіацією було госпіталізовано 374 пацієнти. Незважаючи на суттєву частку хворих зі складною патологією, показники діяльності клінік академічних установ за багатьма параметрами демонструють кращі клінічні результати, ніж досягаються в стаціонарах відповідного профілю: нижчу летальність, менше ускладнень, вищий рівень морфологічного та лабораторного підтвердження діагнозу. Це досягається високим рівнем кваліфікації співробітників та впровадженням у практику новітніх технологій.
- **Хірургічна робота клінік.** У хірургічних клініках наукових установ НАМН України у 2016 р. виконано 83 301 оперативне втручання, в тому числі 10 597 — дітям. Під час оперативних втручань використовували найсучаснішу техніку — 12 395 операцій здійснено за допомогою ендоскопічної техніки, 6121 — з використанням лазерної техніки. У післяопераційний період померли 373 хворих, що становило 0,45%. Незважаючи на складність оперативних втручань, цей показник протягом останніх років нижчий, ніж в інших хірургічних клініках відповідного профілю. Найбільшу кількість оперативних втручань проведено на органах зору, вуха, горла і носа, сечовивідній системі, травлення та черевної порожнини, серці, кістково-м'язовій системі, судинах.
- **Організаційно-методична робота.** НАМН України проводить постійний моніторинг виконання завдань, визначених у планах заходів з виконання Державних програм, в яких виконується лікувальна частина (4 програми) та двох Національних планів на 2016 р. з виконання Конвенцій ООН

з прав дитини та прав інвалідів. Фахівці академічних установ здійснюють узагальнення інформації про хід виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 24.04.2000 р. № 695 «Деякі питання реалізації Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини»; беруть участь у підготовці проекту щорічної Державної доповіді про становище дітей в Україні; надають експертні інформаційні матеріали до Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками, звіти до ДУ «Український моніторинговий та медичний центр з наркотиків та алкоголю МОЗ України» тощо.

- **Лікувально-організаційна робота.** Основні напрями у виконанні НАМН України: удосконалення та покращення надання високоспеціалізованої медичної допомоги з використанням найсучасніших медичних технологій; збільшення кількості фундаментальних та прикладних наукових досліджень, які містять потужну інноваційну складову і спрямовані на отримання конкретних результатів, які найближчим часом мають дати не лише медико-соціальний, але й економічний ефект; більш активне впровадження наукових розробок у практику закладів охорони здоров'я; виконання Державних програм та Національних планів заходів з вирішення найактуальніших проблем сьогодення в галузі медицини; активізація просвітницької роботи з населенням з метою пропаганди здорового способу життя; більш активна презентація наукових досягнень у галузі медицини на міжнародному рівні шляхом участі в наукових та виставкових заходах з міжнародною участю.

\*\*\*



Дуже цікавий ракурс і нагально злободенний вектор обрав для своєї доповіді **Володимир Коваленко**, академік НАМН України, віце-президент НАМН України, директор ДУ «Національний науковий центр «Інститут кардіології імені академіка М.Д. Стражеска НАМН України»: подальший розвиток НАМН України з точки зору нових механізмів фінансування та сучасного менеджменту. Він одразу ж підхопив увагу аудиторії, обігравши стосовно до нинішніх реалій зміст та розтлумачивши сучасне звучання знаменитого вислову Наполеона Бонапарта (1798 р.): «Армію — в каре, віслюків та вчених — в середину!». «Вчені — це національне надбання. Кожний член НАМН України — це особистість, яка сформувалася за десятиліття, зробила великий внесок в науку та практику і має історичне право завершити кар'єру гідно, залишитися в пам'яті поколінь як зразок служіння науці та людству, а не потрапити до негативного архіву науки. Академія, яка представляє самовряду державну структуру і представлена переважно більшістю людей, які мають найкращі людські риси інтелектуальності й моральності, у змозі залишитися елітарною складовою медицини і «очиститися» від негативних явищ, які завжди мають місце в характері й поведінці людей», — заявив оратор. Водночас Президію він розглядає як науково-організаційний орган НАМН України — команду фахівців із соціальним та адміністративним ресурсом, які можуть забезпечити як сучасний менеджмент, так і перспективи розвитку науки в Україні, мають конкретні функціональні обов'язки, визначені в Статуті НАМН України. При цьому розглядається і визнається цілком доречним інтерактивний принцип роботи з членами академії: незалежно від відомчої підпорядкованості, згідно з їх пропозиціями — через електронні засоби або за персональною участю.

Сучасна наука потребує сучасного менеджменту. На обґрунтування цієї тези доповідач навів такі аргументальні чинники:

- активні соціально-політичні процеси пов'язані з євроінтеграцією і залученням до управління державою принципів менеджменту Європейського Союзу;
- реформування політичної, господарської, соціальної сфери держави, в тому числі науки і медицини;
- формування нової філософії моральності й відповідальності;
- імплементація нових законів у науку та практику охорони здоров'я;



- відповідність самоврядування чинному законодавству з урахуванням нових законів.

На переконання академіка В. Коваленка, менеджмент НАМН України має ґрунтуватися і чітко відповідати сучасній законодавчо-правовій базі — насамперед, Статуту НАМН України, Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» і «Про запобігання корупції», а також значній кількості чинних підзаконних актів (постанов Кабінету Міністрів України, наказів МОЗ України тощо). У числі останніх оратор привернув спеціальну увагу аудиторії до таких:

- Закон України від 06.04.2017 р. № 2002-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я» (введення в дію відбудеться 06.11.2017 р.);
- Закон України «Про державні фінансові гарантії забезпечення населення необхідною медичною допомогою, лікарськими засобами та послугами системи громадського здоров'я» (проект);
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі питання реалізації пілотного проекту щодо зміни механізму фінансування надання медичної допомоги у окремих науково-дослідних установах НАМН України» (проект);
- Постанова Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 р. № 1138 «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних і комунальних закладах охорони здоров'я та вищих медичних навчальних закладах» (чинна);
- наказ МОЗ України від 29.12.2016 р. № 1422 «Про внесення змін до наказу МОЗ України від 28.09.2012 р. № 751» (зарєєстрований Міністерством юстиції України від 24.04.2017 р. за № 530/30398, чинний).

«На часі — формування єдиного медичного простору високотехнологічної спеціалізованої медичної допомоги з визначенням установ та їх підрозділів, які надають ексклюзивну медичну допомогу. Ще більше на часі — створення мережі консультативно-лікувальних центрів з надання ексклюзивних видів медичної допомоги (ведення пацієнтів з орфанними хворобами, лікування резистентних до терапії видів патології, високотехнологічні втручання та діагностика у разі складного, тяжкого й ускладненого перебігу захворювань)», — наполягає академік В. Коваленко і обстоює нагальну необхідність створення в Україні наукових центрів, клінік, інших науково-виробничих та підприємницьких структур, у тому числі в межах міжнародного співробітництва, — на засадах повноцінної господарської діяльності та державно-приватного партнерства. Активне втілення госпрозрахунку передбачає: формування протоколів і настанов; забезпечення розрахунку вартості медичних послуг; сприяння втіленню приватної практики на базі установ НАМН України; реалізацію положень вищезазначеного Закону України від 06.04.2017 р. № 2002-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я». Окремих підходів вимагає й менеджмент спільної діяльності наукових установ та вищих медичних навчальних закладів — адже, як наголошується в Законі України «Про наукову та науково-технічну діяльність» (ст. 18): «...Наукові установи національних галузевих академій разом з університетами, академіями, інститутами — утворюють спільні наукові підрозділи подвійного підпорядкування...».



**Микола Тронько**, академік НАМН України, віце-президент НАМН України, директор ДУ «Інститут ендокринології та обміну речовин імені В.П. Комісаренка НАМН України», зробив контрапунктом свого стислого виступу питання щодо впровадження здобутків медичної науки в реальну практику охорони здоров'я. «Насамперед: наука — не самоціль. Етап розвитку науки як «самопізнання людиною самої себе і Всесвіту» давно минув: з пізнавальної точки зору все давно відкрито, і навіть більше необхідного. Отже, на моє глибоке переконання, цінність наукових здобутків визначається лише одним параметром: наскільки корисним для пацієнта є їх практичний вжиток. Наведу сумний приклад:

наша наукова установа, впродовж багатьох останніх років спільно з ВООЗ, UNICEF та Міжнародним центром з ліквідації йодного дефіциту (США) провели надзвичайно велику роботу — зробили зріз йодного дефіциту в різних регіонах України. Отримано чіткі результати, які засвідчили значну актуальність цієї проблеми для населення нашої країни. Всі відповідні доповідні та науково обґрунтовані рекомендації були надані Кабінету Міністрів України, МОЗ України. Відповідей ми не отримали досі. Більше того: під міжнародними документами стосовно ліквідації йодного дефіциту стоять підписи деяких президентів та глав Уряду нашої країни, — натомість, питання ліквідації йодного дефіциту як чинника розвитку багатьох зумовлених захворювань досі висить у повітрі.

По-друге: вважаю, що нині настав той час, коли академічна спільнота разом із керівництвом НАМН України повинні внести певні зміни у структуру нашої академії — насамперед, у контексті фінансового забезпечення. Всі ми щиро вдячні народним обранцям (у тому числі тут присутнім) — представникам Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я, Комітету Верховної Ради України з питань бюджету — за допомогу, яку вони надали академії, щоб «виштовхати» її з тієї скрути, в якій вона мало не опинилася у цьому році. Але нас надзвичайно хвилює й наступний рік. І той, що прийде за ним. Адже неможливо весь час латати діри «на ходу», «з колес», «на вістрі голки». Не можна постійно підставляти відра під шпарини у стелі. Необхідні системні рішення. Адже за нами стоять величезні колективи — і цьогоріч вони були поставлені ледь не на межу виживання, а керівництво академії було вимушене «вибивати» бюджетне фінансування аж на найвищих щаблях державної влади. Тому я певен: ми як керівництво академії повинні чітко і заздалегідь співпрацювати з бюджетним комітетом, Міністерством фінансів України — щоб ситуація була прозорою і була можливість підготуватися до того, як ми будемо жити у 2018 р. Це дуже важливо: зробити висновки з подій поточного року — щоб подібне не повторювалося у наступному».

\*\*\*

Підбиваючи підсумки пленарної частини загальних зборів НАМН України — й водночас окреслюючи майбутні шляхи як діяльності наукових установ, так і подальшого розвитку академії в цілому, — академік В. Цимбалюк підкреслив, що в сучасних складних умовах існування наукових закладів НАМН України необхідно сконцентрувати ресурси на пріоритетних і найбільш перспективних напрямках фундаментальних та прикладних досліджень, що відповідають світовим тенденціям розвитку медичної науки:

— Для нашої академії 2017 р. стане перехідним. На порядку денному цього року постануть насамперед: утворення Національної ради з питань науки і технологій, затвердження Положення про Національний фонд досліджень, проведення державної атестації наукових установ — і це лише верхівка айсберга найближчих стратегічних завдань. Оскільки ідея щодо Національних інститутів здоров'я була схвально сприйнята керівництвом держави, — сподіваюсь, це дозволить нам рухатись цим прогресивним курсом у середньостроковій перспективі. Проривними напрямками на поточному етапі назву біоінформатику, системну біологію, нанобіотехнології, протеоміку, постгеномні дослідження, клітинні технології. Отримають додатковий стимул до розвитку ядра медицина, гравітаційна та лазерно-магнітна терапія, електромагнітна гіпертермія. Можливі прориви і відкриття в галузі квантової фізики функціонування клітин. Передбачається зростання обсягів та результативності досліджень в галузі створення нових лікарських засобів, що особливо важливо для країни, яка залежить від імпорту ліків. Щодо прикладних розроблень: проривними напрямками повинні бути боротьба із захворюваннями серцево-судинної системи, наслідками травматичних ушкоджень, онкологічними та інфекційними захворюваннями, радіаційно зумовленою патологією тощо. І нарешті: які основні виклики стоять перед НАМН України? Безперечно, нам доведеться скоротити кількість наукових закладів. Для цього є і підстави, і можливість: адже у нас дублюються деякі інститути; в деяких інститутах дублюються клініки; в деяких інститутах хірургічного профілю наявні терапевтичні клініки тощо. Президія врахує пропозиції і прийме виважені рішення щодо того, які інститути об'єднати в центри, які ліквідувати,

а які передати у підпорядкування МОЗ України або місцевих органів влади. Серед іншого планується створення центру колективного користування високотехнологічним обладнанням та спільної академічної клініки для тварин при установах НАМН України. Отже, академія повинна бути — і буде. Але вона має бути не такою громіздкою, а більш мобільною, а головне — більш корисною для держави в науковому та лікувальному сенсі. І нам під силу це зробити, — наголосив президент НАМН України, а наостанок поінформував щодо основних заходів, якими планується відзначити прийдешнє 25-річчя НАМН України. Зокрема, з нагоди ювілею планується провести урочисті загальні збори НАМН України (орієнтовно у березні 2018 р.); готується до друку книга про НАМН України; планується створення фільму, присвяченого академії; вивчається питання про можливість випуску ювілейної поштової марки і поштового конверта, а також ювілейної монети до 25-річчя НАМН України.

### ЕЛІТАРНОГО ПОЛКУ ПРИБУЛО

Відповідно до Статуту НАМН України, право висувати кандидатів у дійсні члени (академіки) НАМН України мають вчені ради наукових установ, атестованих відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», вищих навчальних закладів (університетів та академій), а також дійсні члени (академіки) НАМН України. Оскільки згідно зі Статутом НАМН України вибори дійсних членів і членів-кореспондентів НАМН України проводяться у два етапи — спочатку на загальних зборах відділень НАМН України, а потім на сесії загальних зборів НАМН України, — події відбувалися у каскадно-послідовному режимі на трьох академічних базах:

- загальні збори відділення теоретичної та профілактичної медицини — у приміщенні ДУ «Національний науковий центр радіаційної медицини НАМН України»;
  - загальні збори відділення клінічної медицини — на базі ДУ «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України»;
  - загальні збори НАМН України — у стінах ДУ «Інститут отоларингології імені професора О.С. Коломійченка НАМН України».
- Із числа 48 здобувачів на отримання відповідних звань шляхом таємного голосування на вакантні місця було обрано 7 академіків і 15 членів-кореспондентів НАМН України за відповідними спеціальностями.

Дійсні члени (академіки) НАМН України:

- **Андрейчин Михайло Антонович** (військова епідеміологія, інфекційні хвороби);
- **Базика Дмитрій Анатолійович** (радіаційна медицина, радіаційна безпека);
- **Зіменковський Борис Семенович** (фармацевтична хімія, синтез нових біологічно активних речовин);
- **Лазоришинець Василь Васильович** (дитяча серцево-судинна хірургія);

- **Лоскутов Олександр Євгенович** (травматологія та ортопедія);
- **Руденко Анатолій Вікторович** (хірургія коронарних судин);
- **Яворовський Олександр Петрович** (токсикологія, хімічна безпека).

Члени-кореспонденти НАМН України:

- **Басанець Анжела Володимирівна** (екологічно та виробничо зумовлені захворювання);
- **Бойко Валерій Володимирович** (загальна та невідкладна хірургія);
- **Гаврисюк Володимир Костянтинович** (фтизіатрія та пульмонологія);
- **Глумчер Фелікс Семенович** (анестезіологія, реанімація та інтенсивна терапія);
- **Дзяк Людмила Антонівна** (психофізіологія);
- **Дячук Дмитро Дмитрович** (терапія, профілактика неінфекційних захворювань);
- **Задорожна Вікторія Іванівна** (епідеміологія інфекційних хвороб);
- **Задорожна Тамара Данилівна** (патологічна анатомія);
- **Караченцев Юрій Іванович** (хірургічна ендокринологія);
- **Лурін Ігор Анатолійович** (науково-медичне забезпечення збройних сил та правоохоронних органів);
- **Ничитайло Михайло Юхимович** (медицина невідкладних станів);
- **Страфун Сергій Семенович** (травматологія та ортопедія);
- **Усенко Олександр Юрійович** (загальна та невідкладна хірургія);
- **Хоменко Ігор Петрович** (військова хірургія);
- **Шунько Єлизавета Євгенівна** (неонатологія).

Зауважимо, що в ході нинішніх виборів найрясніший врожай зібрав Національний інститут серцево-судинної хірургії імені академіка М.М. Амосова НАМН України. Відтепер на його «фізеляжі» виблискують вже чотири академічні зірки: академіків М.М. Амосова (геніального засновника) та Г.В. Книшова (очільника впродовж десятиліть), а з 2017 р. — талановитих учнів поймає корифей: академік В.В. Лазоришинця (нинішнього директора установи) та А.В. Руденка (його заступника з наукової роботи).

### МАЙБУТНЄ НАУКИ — В РУКАХ МОЛОДІ

Невдовзі після проведення загальних зборів НАМН України естафету підхопила наукова молодь: 9 червня 2017 р. відбулося засідання Ради молодих вчених НАМН України за участю президента НАМН України академіка **Віталія Цимбалюка**; віце-президента НАМН України академіка **Миколи Тронька** (саме Микола Дмитрович є віце-президентом НАМН України, уповноваженим курувати та координувати діяльність молодих вчених, відповідати за вирішення питань щодо роботи з науковою молод-





до НАМН України; він же очолює ДУ «Інститут ендокринології та обміну речовин імені В.П. Комісаренка НАМН України»: одну з найпотужніших та найпрогресивніших академічних установ, що неодноразово зазначалася вище, зокрема у контексті блискучого поступу наукової діяльності на міжнародній арені. — *Прим. авт.*; академіка-секретаря відділення клінічної медицини, академіка НАМН України **Юрія Антипкіна**; головного вченого секретаря, члена-кореспондента НАМН України **Володимира Міхньова**; начальника науково-координаційного управління, члена кореспондента НАМН України **Юрія Губського**; та молодого активу академії: представників наукових установ НАМН України з числа молодих учених.

Рада молодих вчених при НАМН України є колегіальним виборним дорадчим органом при НАМН України, створеним відповідно до статті 24 Закону України від 26.11.2015 р. № 848-VIII «Про наукову і науково-технічну діяльність», що об'єднує молодих вчених установ НАМН України (а також, за згодою, установ НАН України, що мають медико-біологічне спрямування, та вищих навчальних закладів медичного спрямування). Положення про Раду молодих вчених НАМН України затверджується Президією НАМН України (чинне Положення затверджене постановою Президії НАМН України від 28.04.2016 р. № 7/9). Ключові завдання Ради молодих вчених при НАМН України:

- об'єднання молодих вчених у проведенні наукової діяльності, участь у підготованні пропозиції щодо розвитку системи їх грантової, стипендіальної та інших форм підтримки;
  - сприяння здійсненню наукової діяльності, підвищенню кваліфікації, кар'єрному зростанню, реалізації творчого потенціалу, надання інформаційної та організаційної підтримки молодим вченим наукових установ НАМН України;
  - підтримка молодих вчених наукових установ НАМН України у проведенні ними наукових, науково-організаційних та науково-освітніх заходів;
  - сприяння розвитку і вдосконаленню наукової сфери України та її інтеграції до світового та європейського дослідницького простору.
- Серед основних напрямків діяльності дорадчого органу:
- представлення інтересів молодих вчених в НАМН України, державних та громадських організаціях та надання підтримки у вирішенні проблем молодих вчених;
  - сприяння налагодженню професійних контактів між науковими установами НАМН України, НАН України та інших галузевих академій, лікарнями, вищими навчальними закладами України та закордонними науковими організаціями для поглиблення наукової співпраці та спільного проведення наукових, науково-організаційних, науково-освітніх заходів. Сприяння створенню творчих колективів;
  - забезпечення інформаційного обміну серед молодих вчених: поширення наукової та іншої інформації, що стосується діяльності молодих вчених; надання інформації про премії, стипендії, гранти, конференції, школи та інші заходи щодо підтримки наукової молоді;
  - організація та проведення наукових і науково-практичних конференцій, семінарів, школи та інших заходів;
  - популяризація науки в українському суспільстві, зокрема серед школярів і студентів, шляхом організації та проведення екскурсій, читання лекцій та інших сучасних форм просвітницької роботи;
  - підготовка пропозицій з питань покращення соціальних гарантій молодих вчених НАМН України, створення можливостей для їх оздоровлення, належного стипендіального забезпечення інтернів, клінічних ординаторів, магістрів, аспірантів та докторантів;
  - делегування представників ради до складу робочих груп (експертних комісій), що створюються Президією НАМН України для вирішення питань, пов'язаних з основними завданнями ради;
  - створення та підтримка інформаційних ресурсів ради з метою ознайомлення про власну діяльність, надання інформаційної підтримки молодим вченим;
  - організація та проведення культурно-освітніх і спортивних заходів тощо.

«Відтепер одним з основних пунктів у діяльності НАМН України є сприяння та підтримка молодих учених у питаннях науково-дослідної діяльності, сприяння залученню молодих учених до участі у конкурсах наукових робіт, формуванню колективів молодих учених для виконання перспективних наукових проєктів, отримання грантів, підтримки високого авторитету та гідного реноме української медичної науки на глобальному щаблі тощо. Переконалий: спираючись на європейське бачення і підходи до наукової кар'єри та наукової політики, Рада молодих вчених при НАМН України будуватиме та зміцнюватиме свою експертно-дорадчу діяльність, наполегливо працюватиме задля ефективних трансформацій у системі медичної науки України», — підкреслив у своєму напутньому зверненні до молодих колег академік В. Цимбалюк.

Рада молодих учених НАМН України востаннє збиралася у... 1999 р. Тож не дивно, що перше у «новітній історії» засідання Ради видалося доволі насиченим і продуктивним. Молоді науковці розглянули Положення про Раду молодих вчених НАМН України, обрали голову Ради молодих вчених НАМН України (шляхом таємного голосування), а також (вже шляхом відкритого голосування) — першого заступника голови, двох заступників з напрямів (клінічна медицина; профілактична та фундаментальна медицина), секретаря ради та асоційованих членів. Перелік призначень: голова ради — **Анна Рибачук** (ДУ «Інститут отоларингології імені професора О.С. Коломійченка НАМН України»); перший заступник голови — **Юрій Стуков** (ДУ «Національний інститут серцево-судинної хірургії імені М.М. Амосова НАМН України»); заступник голови з напрямку клінічна медицина — **Наталія Горбань** (ДУ «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України»); заступник голови з напрямку теоретична та фундаментальна медицина — **Олександр Луценко** (ДУ «Національний науковий центр радіаційної медицини НАМН України»); секретар ради — **Олексій Суховій** (ДУ «Інститут невідкладної і відновної хірургії імені В.К. Гусака НАМН України»).

Вирішивши організаційні питання, молоді вчені перейшли до обговорення перших кроків діяльності новоствореної Ради. Серед гарячих тем: створення бази даних молодих вчених наукових установ НАМН України з метою інформаційного обміну між молодими вченими; включення доповідей молодих вчених до порядку денного засідань Президії НАМН України; організація клубу (імені однієї з видатних постатей НАМН України) для проведення зустрічей молодих вчених із видатними особистостями сучасності та лекцій (у тому числі онлайн) провідних вчених-науковців нашої країни та світу для лікарів, співробітників та молодих науковців НАМН України; обговорення та затвердження плану наступного засідання Ради молодих вчених при НАМН України на осінь 2017 р. Торкнулися й питань участі Ради молодих вчених НАМН України в організації 25-річного ювілею академії у 2018 р.: проведення конференції молодих вчених з нагоди 25-річчя (березень 2018 р.); включення секцій молодих вчених до конференцій, запланованих науковими установами НАМН України (січень-березень 2018 р.), участь у створенні фільму про НАМН України тощо.



«Молоді вчені — це потужна інтелектуальна сила, яка будує майбуття української медичної науки. Нинішнє відродження та активізація діяльності Ради молодих вчених слугує прямою ознакою того, що НАМН України активно підтримує молодих науковців у їх прагненні об'єднатися заради активного та системного розвитку молодіжного наукового руху. Роботи на цьому шляху — безодня. Умови — складні. Вітер — в обличчя. Однак, — цитуючи промову президента НАМН України на останніх загальних зборах академії, — «НАМ ЦЕ ПІД СИЛУ», — переконана **Анна Рибачук**, кандидат медичних наук, голова Ради молодих вчених при НАМН України.

**Пилип Снегирьов,**  
фото **Сергія Бека** та автора